

sosialurinn

Tølini tala

Longu á fyrstu síðini í bokini er greitt, at fimmmáratlanin fyrst og fremst snýr seg um ta materiellu uppbyggingina av Sovjetsamveldinum, og at tað eru hesum viðurskiftum, børnini eiga at geva gætur.

Har verður millum annað sagt soleiðis:

»Í nøkrum bókum eru søgur, myndir og yrkingar. Hesar bókurnar eru stuttligar at lesa, og stuttligt er at hyggja eftir myndunum. Aðrar bókur eru fullar av tølum og tabellum. Slíkar bókur lesa vit, tí vit kunnu læra okkurt av teimum. Vit lesa tær neyvan, tí at tær eru stuttligar.

Vit hava eisini eina stóra, tjúkka bók, sum ikki er annað enn tøl og tabellir, og tó er henda bók meira áhugaverd enn allar ferðasøgur, tær verði seg so áhugaverdar, tær verða vilja. Hvørt einasta tal í hesi bók er ein mynd. Latum okkum til dømis nevna nøkur tøl, sum standa í hesi bók: 51, 500.000, 3.385, 42.

Hvat merkja hesi tøl?

Jú, 51 er tað talið av málm-smeltiovnum, sum ætlanin er at framleiða í komandi fimm ára skeiði, 500.000 er talið av traktorum, 3.385 er talið av jarnbreytavognum, og 42 er talið av elverkum, sum skulu framleiðast; alt í hesum sama fimm ára skeiði!

Hareftir verður greitt frá, hvussu gongdin verður, um ikki ætlanir verða gjørdar fyri alt virksemi í landinum. Her er Amerika tikið sum dømi. Har arbeiði fólk ikki saman, men hvør arbeiðir fyri seg, ikki minst teir sum teir nógvu pengarnar eiga. Ongin hevur greiði á, hvat landið sum heild hevur fyri neyðini. Framleitt verður sum best ber til, og ofta kunnu taka seg upp kreppur orsaka av ovurframleiðslu av ymiskum vörum. Mongdin av vörum stendur ikki mót við eftirspurningin, og verksmiðjur fara á heysin orsaka av planloysi og kapping, og fólk ganga arbeiðsleys. Eitt brot úr bókini, søgan um harra Hall, lýsir væl, hvussu menn bera seg at, tá framleiðslan ikki er stýrd av skilagóðum lógum, men hvør ber seg at, sum hann sjálvur heldur vera best:

»Harra Hall hevði fingið hendur á eitt sindur av peningi,

Latum okkum siga einari millión. Pengar skulu sum kunnigt ikki goymast á kistubotni, so harra Hall hugdi í bløðini, tosaði við vinir og kenningar og setti peningakonar menn til at peika á, hvussu peningurin best kundi nýtast. Frá morgni til myrkurs striddust menn við at finna út av, hvussu peningurin best kundi nýtast. So varð funnið fram til eina vörufamleiðslu, sum loysti seg. Hattar. Hattar vóru ein mangulvøra. Fólk spurdu eftir hattum, og í veruleikanum var ongin, ið framleiddi hattar. Tað var ikki neyðugt at hugsa seg um. Harra Hall bygdi eina hattaverksmiðju.

Men um somu tíð høvdu harra Gall, harra Buldur og harra Brak lagt merki til hetta sama. Eisini teir bygdu hattaverksmiðjur, og hált á seinni eru allar hattaverksmiðjurnar farnar undir at framleiða. Í sölubúðunum er nú ivaleyst til av hattum, og goymslurnar eru eisini fyltar á tremur. Allastaðni eru plakatar, skeltir og lýsingar: hattar, hattar, hattar. Tað verða framleiddir nógv fleiri hattar, enn fólk hava brúk fyri. Dupult so nógvir, triggar ferðir so nógvir, og verksmiðjurnar framleiða alt fleiri og fleiri hattar.

Men nú hendir nakað, sum hvorki harra Hall, harra Gall, harra Buldur ella harra Brak høvdu roknað við. Teir sleppa ikki av við hattarnar, sum teir framleiða. Harra Brak lækkar hattaprisin við 50 oyrum, men samstundis lækkar harra Gall prisin við einari krónu. Harra Hall selur hattar fyri undirpris, so at betri pláss kann verða í goymslunum. Hattafamleiðsla er avgjørt ikki stuttligt virksemi longur.

So verða lýsingar settar í bløðini: Tygum hava høvdið, men til tygara høvd er ein hattur alt ov litið. Allir amerikanarar eiga at brúka triggar hattar.

Harra Gall selur hattar, sum kunnu gjaldast so við og við í try á. Harra Buldur hevur útsalg: Amerikanskir hattar til allar amerikanarar. Ohoyrdir lágr prisir. Keyðið Buldur-hattar.

Men heldur ikki hetta hjálpir.

Harra Hall roynir sitt og lækkar lönina hjá arbeiðsfólkinum við fyra krónum um vikuna. Harra Brak lækkar so sína lön við átta krónum um vikuna.

Gomul russisk barnabók

Herfyri komu vit av tilvild fram á bókina »Det russiske system«, ið er ein dansk útgáva av russiskari barnabók. Bókin er skrivað í 1930 og kom út á danskum í 1945. Í dag er bókin sostatt 46 ára gomul, og hon hevur í dag ikki annað enn søguligt virði.

Tað er danin, R. Broby-Johansen, ið hevur staðið fyri dansku útgávuni. Broby-Johansen hevur staðið fyri útgávuni og sjálvur skrivað hópinn av bókum. Onkur av bókum hansara er eisini umsett til føroyskt.

Broby-Johansen sigur í fororðinum, at hann, tá hann fer undir at geva út eina 15 ára gamla russiska barnabók á danskum, so er tað tí, at hann vil gera sitt til at beina fyri teimum sinnissjúku og brotsmannakendu upplýsingunum um Sovjetsamveldið, USSR. Tað kann verða, sum tað vil, um tú meinar hetta ella hitt um eitt ella annað fyrbrigði, bara tú ikki verður fyltur av lygnum um hetta sama fyrbrigðið.

Broby-Johansen strikar undir, at hann neyvan eigur at verða lagdur undir at fremja russiska propagandu. Hann var ikki limur í danska kommunistaflokkinum tá og hevði ofta ligið í stríði við henda flokk um ymiskar spurningar.

Broby-Johansen greiðir eisini frá, at hann hevði hoyrt, at Lenin hevði gramt seg um, at hann ikki dugdi danskt og tí ikki kundi stúdera dansku andelsrørsluna so nágreiniliga, sum hann vildi. Hetta heldur Broby-Johansen vera hugvekjandi, tí í Danmark varð litið gjørt við at stúdera russisk viðurskifti. Fólk vóru nøgd við ta týsku, nazistisku propagandana, har russarar sum oftast ikki fingið onnur heiti enn »jødiskir bolschevikkar« ella »asiatisk undirmenniskjup«.

Bókin, ið her er talan um, er skrivað fyri russarar og kann tí neyvan kallast eitt propagandarit fyri utlendingar. Hon er skrivað fyri børn og ung, so at tey kundu fáa greiði á, hvat fimmmáratlanin umfataði.

Broby-Johansen leggur í fororðinum dent á, at teir upplýsingar, sum bókin gevur, ikki eru so avgerandi sum tann ond, bókin er skrivað í. Tað er henda sama ond og hetta altavgerandi áráðið og sjálvsálitið, sum í dag merkir uppbyggingina í so ungum kommunistiskum londum sum tildømis Kína og Cuba.

Men heldur ikki hetta hjálpir, og steðan gerst bara verri og verri. Og so við eitt kemur steðgur í.

Harra Brak steðgar sínari verksmiðju. Tvey túsund arbeiðsfólk verða koyrd og kunnu so fara hagar, teimum lýstir. Dagin eftir steðgar harra Buldur sínari verksmiðju. Eftir einari viku leggja so at siga allar hattaverksmiðjurnar í landinum stillar. Arbeiðsfólk í túsundatali ganga arbeiðsleys. Góðar maskinur standa og rusta, og bygningarnir verða seldir og rivnir niður.

So ganga nøkur ár. Hattarnir, sum fólk keyptu frá harra Hall, Gall, Buldur og Brak, slitast so við og við, og fólk byrja aftur at spyrja eftir hattum. Tað er rættiliga skjótt, so eru ongir hattar eftir at fáa til keyps, og prisurin á hattum fer upp. Men hesaferð er tað ikki harra Hall, men ein, ið kallar seg harra Pip, sum fær eitt gott hugskot. Hvi ikki byggja eina hattaverksmiðju? Sama hugskot fáa eisini harra Pep, Pop og Pap, og søgan endurtekur seg.

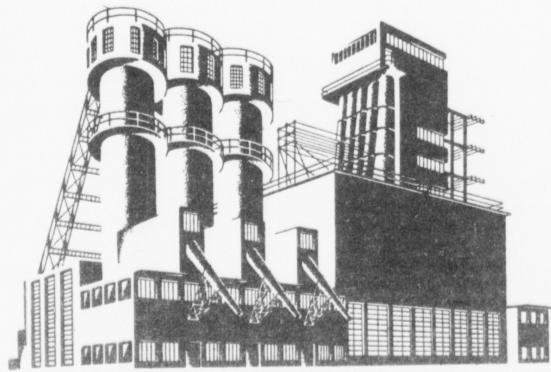
Tað sama, sum her hendi við hattafamleiðsluni, hendi eisini, tá talan er um skógvar, jarn, plátuspælarar, kol, bílar og radio. Verksmiðjur verða blástar upp sum sápublæður og bresta, tá skuldi næstan trúð, at fólk vóru ikki rættisiktað.

Henda søgan er mestsum skemtilig í dag, men tá bókin varð skrivað í 1930, var allur

vesturheimurin raktur av kreppu, sum tey, ið eru eitt sindur eldri, ivaleyst minnst. Henda kreppan kom fyri ein part av illa stýrdari framleiðslu og peningaspekulatió, so sum søgan sigur frá. Í dag hava menn, hóast vesturheimurin aftur er raktur av kreppu, lært av mistøkum sínum, og ongin vandi er fyri, at tær stóru heimsufatandi fyrítøkurnar fara á heysin. Í dag eru tað bara tápulingar og smámenn sum harra Hall, sum fara á heysin.

Skóg er viður

Í bókini verður lagdur dentur á, at náttúran ikki skal njótast, men nýtast. Í tí tilafturskomna Ruslandi var ikki pláss fyri víðkvæmum yrkjarum ella droy-marum. Vart tú á ferð úti í skóginum, átti tú ikki at froast um tann góða friðin, fuglasangin ella teir vøkru litnar, so sum býarmenniskju í vesturheiminum gera. Nei, tróini kundu brúkast til hjálkar og sperrir, og tað var hesum, ið tú átti at geva gætur. Øll børn í Ruslandi áttu at gera kanningarferðir, ikki til fremmand lond, men í bygðalagnum, har tey buðu. Grót var ikki bara grót, men kundi í vissum forum vera gott rævni, sum nógv kundi faast burtur úr. Alt mátti kannast og nýtast, so at fimmmáratlanin kundi ganga út. Vindurin, vatnið, oljan og

Kemisk verksmiðja